

Національний
банк України

Результати опитування керівників
підприємств **Сумської області** щодо
їх ділових очікувань*

IV квартал 2023 року

*Надані результати є відображенням лише думки респондентів – керівників підприємств Сумської області в IV кварталі 2023 року і не є прогнозами та оцінками Національного банку України.

Результати опитування підприємств Сумської області у IV кварталі 2023 року свідчать, що, урахувавши безпекові ризики та логістичні труднощі з перетином кордону, респонденти очікують **скорочення виробництва товарів і послуг в Україні** в наступні 12 місяців. Водночас вони **позитивно оцінюють перспективи розвитку своїх підприємств**. Інфляційні та девальваційні очікування послабилися.

У наступні 12 місяців керівники підприємств області очікують:

- **скорочення виробництва товарів та послуг в Україні:** баланс відповідей – «мінус» 8.3% (у попередньому кварталі – 8.3%) (графік 1). У цілому по Україні – 15.2%;
- **повільніше зростання цін на товари та послуги:** 61.5% респондентів очікують, що інфляція не перевищить 10.0% (у попередньому кварталі – 16.7%), у цілому по Україні – 47.6%. **Головними чинниками інфляції** респонденти називають воєнні дії та витрати на виробництво. Респонденти також високо оцінили вплив таких чинників, як курс гривні до іноземних валют та податкові зміни (значно вище ніж у попередньому кварталі) (графік 2);
- **послаблення девальвації національної валюти:** знецінення гривні відносно долара США очікують 66.7% респондентів (у попередньому кварталі – 83.3%), у цілому по Україні – 77.4%;
- **поліпшення фінансово-економічного стану своїх підприємств:** баланс відповідей – 7.7% (у попередньому кварталі – «мінус» 33.3%) (таблиця). У цілому по Україні баланс відповідей – 4.1%;
- **збільшення загальних обсягів реалізації виробленої продукції, у тому числі на зовнішньому ринку:** баланси відповідей – 25.0% та 16.7% відповідно (у попередньому кварталі – «мінус» 41.7% та «мінус» 75.0% відповідно) (таблиця). У цілому по Україні баланси відповідей – 10.6% та 9.7% відповідно;
- **зменшення інвестиційних видатків як на виконання будівельних робіт, так і на машини, обладнання та інвентар:** баланси відповідей – «мінус» 30.0% та «мінус» 20.0% відповідно (у попередньому кварталі – «мінус» 22.2% та «мінус» 20.0% відповідно) (таблиця). У цілому по Україні – «мінус» 6.9% та 6.6% відповідно;
- **збільшення кількості працівників** на своїх підприємствах: баланс відповідей – 7.7% (у III кварталі 2023 року – «мінус» 33.3%) (графік 4). У цілому по Україні – «мінус» 6.5%;
- **зростання цін на товари / послуги, що купують підприємства, та на товари та послуги власного виробництва, нижчими темпами:** баланси відповідей – 76.9% та 23.1% відповідно (у попередньому кварталі – 83.3% та 45.5% відповідно) (графік 6). Очікується, що на зміну рівня цін на товари / послуги власного виробництва найбільше впливатимуть ціни на сировину, матеріали та енергоносії, а також курс гривні до іноземних валют (графік 7);
- **прискорення зростання витрат як на одиницю продукції, так і на оплату праці одного найманого працівника:** баланси відповідей – 58.3% та 46.2% відповідно (у III кварталі 2023 року – 45.5% та 25.0% відповідно) (графіки 4, 6).

Головними чинниками, що стримують спроможність підприємств нарощувати виробництво, респонденти називають воєнні дії та їх наслідки, надмірний податковий тиск, недостатній попит, занадто високі ціни на енергоносії, сировину та матеріали (вплив чинника значно посилюється) (графік 5).

Як і в попередніх кварталах, респонденти, які планують брати банківські кредити, надають перевагу кредитам у національній валюті (графік 8). Занадто високі ставки за кредитами, невпевненість у спроможності підприємства вчасно виконувати боргові зобов'язання, наявність інших джерел фінансування та надмірні вимоги до застави – головні стримуючі чинники залучення кредитних ресурсів (графік 9).

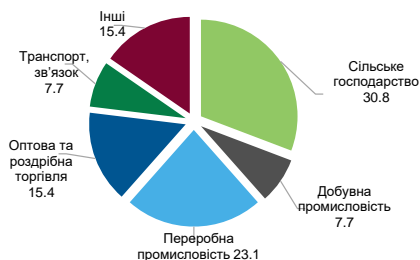
Усі респонденти області зазначили, що не мають проблем із проведенням операцій з коштами, розміщеними на банківських рахунках (у цілому по Україні – 95.8%).

Оцінки респондентів щодо стану підприємств на момент опитування (графік 3):

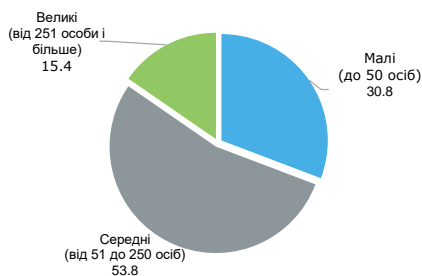
- **поточний фінансово-економічний стан підприємств** оцінюється як **поганий**: баланс відповідей – «мінус» 7.7% (у III кварталі 2023 року – «мінус» 33.3%). У цілому по Україні баланс відповідей – «мінус» 5.6%;
- **рівень залишків готової продукції власного виробництва** знизився й оцінюється як **нижчий, ніж нормальний**: баланс відповідей – «мінус» 20.0% (у попередньому кварталі – 0.0%);
- **підприємства області спроможні задовольнити неочікуване зростання попиту за рахунок власних виробничих ресурсів:** баланс відповідей – 41.7% (у попередньому кварталі – 25.0%).

Паспорт вибірки^{1,2}

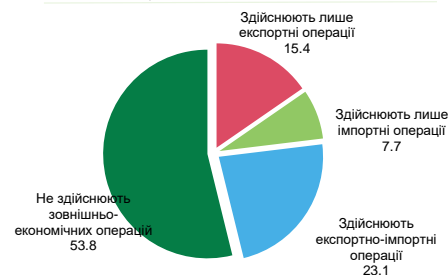
Розподіл респондентів за основним видом діяльності підприємств (за КВЕД), %

Розподіл респондентів за розміром підприємств за кількістю працівників, %

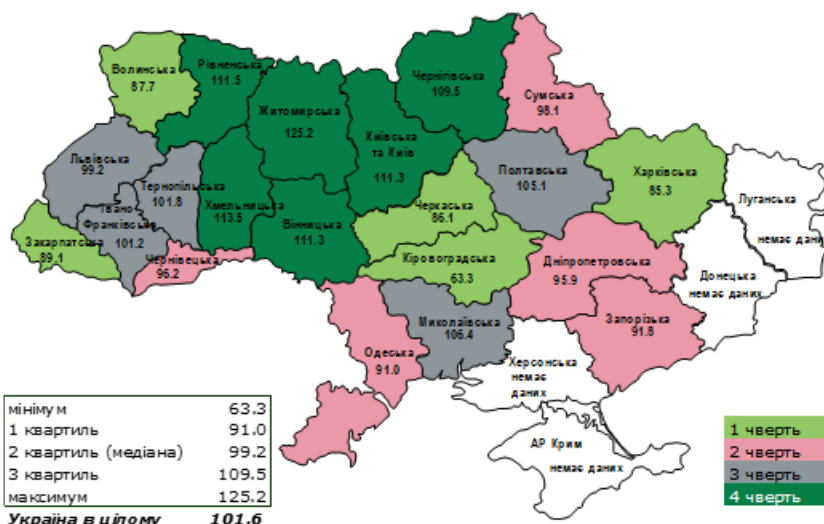

Розподіл респондентів за напрямом діяльності, %

- період проведення – 31 жовтня – 24 листопада 2023 року;
- опитано всього 13 підприємств;
- репрезентативно за таким видом економічної діяльності, як сільське господарство.

Індекс ділових очікувань на наступні 12 місяців за областями³, %

¹квартиль - значення ознаки, яка ділить ранжовану сукупність значення показника (ІДО) на чотири рівновеликі частини;
²медіана - значення ознаки, яка розміщується в середині ранжованої сукупності і поділяє її на дві рівні частини.

Таблиця. Очікування підприємств Сумської області щодо ділової активності (за складовими)

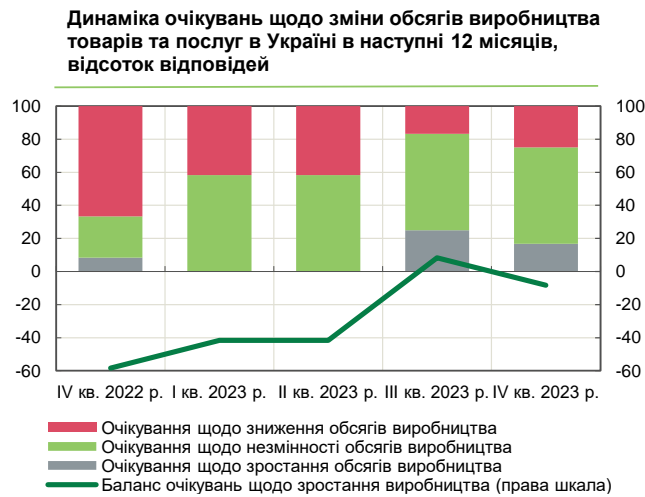
Очікування респондентів у наступні 12 місяців щодо:	Баланси відповідей, %				
	IV кв. 2022 р.	I кв. 2023 р.	II кв. 2023 р.	III кв. 2023 р.	IV кв. 2023 р.
фінансово-економічного стану	-25.0	-16.7	-25.0	-33.3	7.7
загальних обсягів реалізації продукції власного виробництва	-33.3	-25.0	-41.7	-41.7	25.0
інвестиційних видатків на проведення будівельних робіт	-66.7	-62.5	-33.3	-22.2	-30.0
інвестиційних видатків на машини, обладнання та інвентар	-50.0	-36.4	-27.3	-20.0	-20.0
кількості працівників	-33.3	-16.7	-25.0	-33.3	7.7

¹ Вибірка формується пропорційно внеску регіону і виду економічної діяльності у виробництво валової доданої вартості України.

² В окремих випадках незначні розбіжності між підсумками та сумою складових можливі за рахунок округлення.

³ Індекс ділових очікувань – агрегований показник щодо очікуваного розвитку підприємств у наступні 12 місяців, розрахований за балансами відповідей респондентів стосовно змін фінансово-економічного стану підприємства та майбутньої економічної активності.

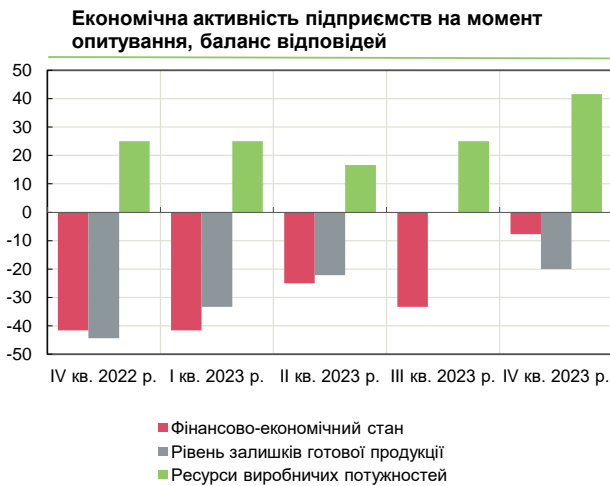
Графік 1

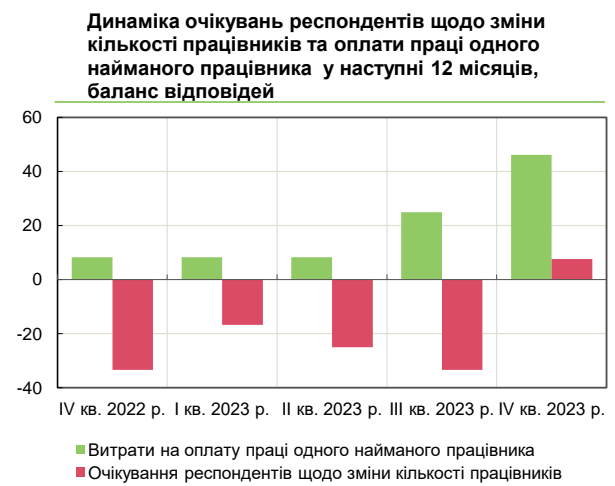
Графік 2

Графік 3

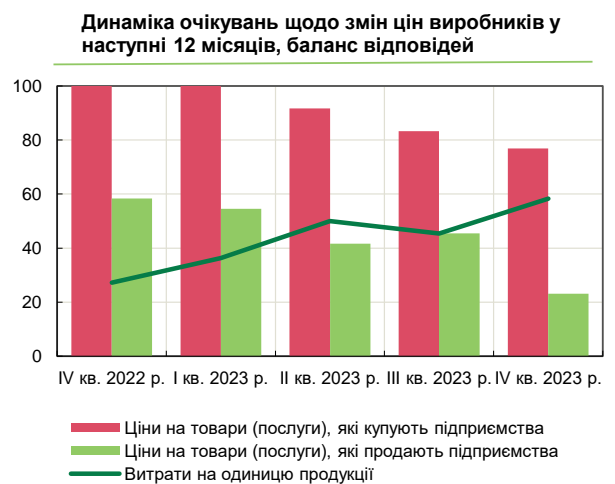
Графік 4

Графік 5

Графік 6

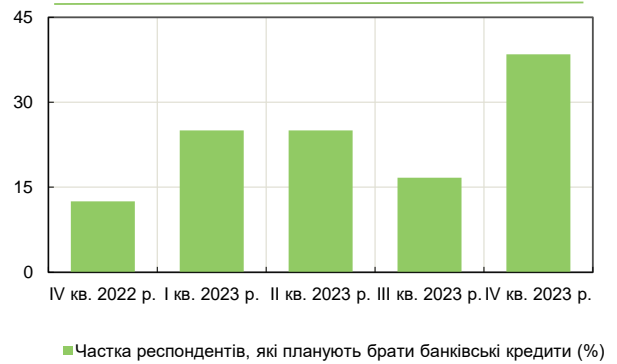
Графік 7

Оцінка респондентами факторів, які впливають на зміни рівня відпускних цін на товари та послуги, відсоток відповідей

Графік 8

Очікування респондентів щодо потреби в запозичених коштах та плани щодо банківських кредитів найближчим часом, відсоток відповідей

Графік 9

Оцінка респондентами факторів, які можуть змусити підприємство уникати/відкладати використання кредитних послуг банків, відсоток відповідей

